

Της Έλσας Βαρελίδου

Μετά την απουσία της από τη δουλειά λόγω κατάθλιψης βαριάς μορφής, η Σάντρα μετουσιώνεται στο ένα σκέλος ενός διλήμματος. Επικαλούμενο την κρίση της εταιρείας, το αφεντικό της καλεί τους συναδέλφους της να αποφασίσουν αν προτιμούν να μείνει η Σάντρα στο εργασιακό της πόστο ή να λάβουν το μόνους των 1000ευρώ. Μέσα σε δυο μέρες και μια νύχτα η Σάντρα συναντά έναν-έναν τους συναδέλφους της για να τους πείσει να αρνηθούν το μόνους, επιτρέποντάς της έτσι να κρατήσει τη δουλειά της.

Από το Βέλγιο, την καρδιά της αναπτυγμένης Ευρώπης, έρχεται μια ταινία που δοκιμάζει και τις πλέον σκληροπυρηνικές αντιλήψεις, που ονοματίζουν «αναγκαίο κακό» την εγχώρια βασιλεία των διδύμων αδελφών Εργασιακή Επισφάλεια - Ανεργία και την προβάουν ως μέσω τιμωρίας και σωφρονισμού του πρότερου αμαρτωλού και ανεύθυνου βίου του ελληνικού λαού. Μιλάνε για το «ελληνικό πρόβλημα» και παρουσιάζουν τον ακραίο τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η κρίση στη χώρα μας ως ιδιαιτερότητα που οφείλεται στην κουλτούρα της σπατάλης και την εμμονή να «ζούμε πάνω από τις δυνατότητές μας». Ως αντίδοτο, λοιπόν, στην προηγούμενη περίοδο χάριτος και «ανάλαφρης εφηβείας» του ελληνικού λαού, έρχεται ο λεγόμενος μονόδρομος του Εργασιακού Μεσαίωνα, της άγριας εκμετάλλευσης των εργαζομένων και των στρατιών των ανέργων και καλούμαστε όλοι μαζί να διαφυλάξουμε τις τράπεζες, τις επενδύσεις και τις μεγάλες επιχειρήσεις (και να ξεχάσουμε μισθούς, θέσεις εργασίας, δικαιώματα κλπ.). Καλούμαστε, λοιπόν, να ποντάρουμε-στην κυριολεξία-τα ρέστα μας στο κεφάλαιο για να μας βγάλει από αυτή την κατάσταση, παραιτούμενοι από την ταξική αναμέτρηση, έχοντας πάντα στο βάθος φυλαγμένο το αίσθημα της ενοχής.

Η νέα ταινία των αδερφών Νταρντέν, με τον λιτό και ευθύβολο ρεαλισμό της, έρχεται να μας δείξει ότι το καθεστώς της Εργασιακής Επισφάλειας δεν γνωρίζει σύνορα και δεν πρόκειται για κάποιου είδους αυτοδίκαια «νέμεσις», που πλήττει μόνο λαούς χαρακτηρισμένους ως σπάταλους και ανεύθυνους. Είναι μία νέα κατάσταση που επιβάλλεται πανευρωπαϊκά και παγκόσμια, ανθεί μέσα στην οικονομική κρίση, είναι ο μοχλός που θα επιτρέψει τη συνέχιση συγκέντρωσης του πλούτου στα χέρια των λίγων ακόμη και μέσα στο καθεστώς της ύφεσης που προκαλεί η παγκόσμια καπιταλιστική κρίση και πρόκειται για βασική στρατηγική ξεπεράσματός της οδηγώντας σε έναν ακόμη πιο άγριο καπιταλισμό, όπου η λέξεις δικαιώματα, θωρο, μισθός, συντάξεις, κοινωνικό κράτος θα σκουριάζουν στο χρονοντούλαπο της ιστορίας.

Έρχεται να μιλήσει για μας, που και εμείς δεν έχουμε σύνορα.

Για μας που είμαστε 6 μήνες ελαστικά απασχολούμενοι - 6 μήνες άνεργοι,

που δεν ενδιαφέρει κανέναν τι σπουδάσαμε ή τι μας αρέσει να κάνουμε,

για μας που νιώθουμε το χρόνο να κυλάει σαν νερό μέσα από τα χέρια μας, χωρίς να προλαβαίνουμε να στρώσουμε τη ζωή μας,

που θέλουν να μας πείσουν ότι είμαστε υπεύθυνοι για την ανεργία μας ή τις ελάχιστες απολαβές μας, γιατί δεν είμαστε άξιοι να επιβιώσουμε στην αρένα των «Άξιων»,

που αν δεν πιάνουμε τους δείκτες της παραγωγικότητας στοχοποιούμεστε ως προβληματικοί και ως περίσσειμα,

για μας που αλλάζουμε διάθεση όπως αλλάζουμε δουλειές,

που μπαλατζάρουμε μεταξύ της ελπίδας και της κατάθλιψης.

Να μιλήσουμε για μας, χωρίς ντροπή, χωρίς μελόδραμα και χωρίς διδακτικό τόνο, αυτός ήταν ο σκοπός της ταινίας. Αυτός είναι ο λόγος που άγγιξε τόσο μεγάλο μέρος του κοινού και αυτή την αγωνία δεν κατάλαβαν οι επικριτές κονδυλοφόροι σε διάφορα σαιτ και εφημερίδες που τη χαρακτήρισαν απλοϊκή.

Μήπως είναι λίγοι αυτοί που στους ήρωες της ταινίας βλέπουν οικεία πρόσωπα; Είναι απλοί και αληθινοί και ο καθένας σκιαγραφείται με διαφορετικό τρόπο. Από τον πληβείο μετανάστη, στον πιο καλοντυμένο και εύρωστο εργαζόμενο μέχρι τον αγανακτισμένο νεαρό που στρέφεται επιθετικά απέναντι στους συναδέλφους, ενώ παράλληλα είναι ο μόνος που υπερασπίζεται ξεκάθαρα ότι το μπόνους είναι δουλεμένες και απλήρωτες υπερωρίες, όλοι καλούνται να απαντήσουν σε ένα δίλλημα που τους έχει επιβληθεί από τα πάνω και όλοι έχουν ένα σοβαρό λόγο για να επιθυμούν το μπόνους. Δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις, και μερικές φορές οι αποφάσεις δεν παίρνονται με την πρώτη. Υπάρχουν όμως κάποιοι που απέναντι στον ατομικό ορθολογισμό θα προτάξουν την ταξική αλληλεγγύη και την ανθρωπιά. Και όσο συνεπές στο ρεαλισμό που θέλει να υπηρετήσει η ταινία είναι όσα δεν υπάρχουν άλλο τόσο είναι και όσα υπάρχουν.

Μήπως ο χρόνος που εκτυλίσσεται η ταινία μας είναι ξένος; Και αυτός είναι με μία έννοια «σύγχρονος». Ενώ η πλοκή δεν είναι περίπλοκη και το θέμα προς διαπραγμάτευση είναι αρκετά περιορισμένο, η ταινία φαίνεται να κυλάει γρήγορα και να εξελίσσεται σιγά σιγά σε θρίλερ. Πρόκειται για έναν αγώνα της πρωταγωνίστριας ενάντια στο χρόνο, για την οικεία στους περισσότερους καθημερινότητα και το κυνήγι των deadline, των ραντεβού, των υποχρεώσεων και στο τέλος της μέρας το «ζήτημα» δεν ήταν τίποτα το ιδιαίτερο. Αξίζει να σημειωθεί εδώ και το εφυές σχήμα της επανάληψης. Κάθε φορά η πρωταγωνίστρια επαναλαμβάνει τα ίδια λόγια, ξεκινάει το διάλογο με τον ίδιο τρόπο για να λάβει πανομοιότυπες απαντήσεις. Η επανάληψη και η μονοτονία μπορεί να είναι και εκνευριστική, πόσο μακριά είναι όμως στον καθένα μας; Η ρουτίνα, η μονοτονία και η επανάληψη είναι χαρακτηριστικά που συνόδευαν με ένα τρόπο πάντα τον κόσμο της δουλειάς. Και αν στην προηγούμενη κρίση (1929) συμπυκνωνόταν στο χαρακτηριστικό τρόπο με το οποίο ο Charlie Chaplin έκανε την ίδια μηχανική κίνηση πάνω στη λωρίδα παραγωγής στους «Μοντέρνους Καιρούς», σε αυτή την κρίση (2009) και τους «μεταμοντέρνους καιρούς» συμπυκνώνεται στους στημένους διαλόγους που αναπαράγει ο άνεργος αναζητώντας δουλειά, στις κατ' επανάληψη αποτυχημένες mini jobs, στην κατάσταση της ευελιξίας, της ελαστικότητας και της μισοεργασίας-μισοανεργίας, στην οποία με μία μονοτονία βασιλεύει η ανασφάλεια.

Κλείνοντας ας επιστρέψουμε στην αρχή της ταινίας και στο αρχικό δίλημμα που στάθηκε η αφορμή εκτύλιξης του σεναρίου. Η υποτιθέμενη «δημοκρατία» με την οποία καλείται να παρθεί η απόφαση (μέσω ψηφοφορίας) έχει συγκεκριμένα ανελαστικά πλαίσια και αυτά είναι ο απαράβατος νόμος που θέλει πάνω από όλα άθικτα τα συμφέροντα του εργοδότη. Ο εργοδότης βάζει μονάχα το όριο που λέει ότι τα διαθέσιμα λεφτά δε φτάνουν και για τα μπόνους (που επί τις ουσίας είναι δουλεμένες υπερωρίες) και για τη διατήρηση της θέσης εργασίας και πετάει αριστοτεχνικά το μπαλάκι στους εργαζόμενους. Ο ίδιος δεν φταίει, δε διατάζει, δεν γίνεται ο κακός της ιστορίας, αυτοί που τελικά θα «αποφασίσουν» είναι οι ίδιοι οι εργαζόμενοι. Αγωνιούμε για τις μέρες που οι εργαζόμενοι δεν θα «αποφασίζουν δημοκρατικά» αν θα κόψουν δάχτυλο ή πόδι, αλλά πραγματικά δημοκρατικά θα ενώνονται, θα απεργούν, θα παλεύουν και θα διεκδικούν τη ζωή τους απέναντι σε όσους την κλέβουν.

Σε αυτούς του καιρούς, που είναι πάρα πολλά αυτά που πρέπει να κάνουμε για να οργανωθούμε και να μπορέσουμε συλλογικά να πάρουμε τη ζωή μας πίσω, οποιοσδήποτε μικρός αγώνας και διεκδίκηση, ακόμα και η λειψή αποφασιστικότητα και έκφραση ταξικής αλληλεγγύης που θέλησε να σχολιάσει η

συγκεκριμένη ταινία, ανοίγουν παράθυρο στο δικό μας αύριο. Η μάχη θα είναι σκληρή, αλλά κρατάμε την ικανοποίηση και την αισιοδοξία που πρόδιδε το χαμόγελο της Κοντιγιάρ λέγοντας στην τελευταία σκηνή:

-Πολεμήσαμε γενναία...

Πηγή